

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Михасик О.Д.

Університет державної фіскальної служби України

У статті розглянуто проблемні питання зовнішньоекономічної діяльності підприємств України та визначення шляхів щодо їх вирішення в майбутньому. Досліджено аналіз динаміки імпорту та експорту товарів. Сформульовано необхідність побудови раціональної структури імпорту та експорту. Показано виключне значення залучення іноземних інвестицій на взаємовигідних умовах для здійснення подальшого розвитку економіки країни. Також визначено чинники, які впливають на розвиток зовнішньоекономічної діяльності та виявлено основні напрямки покращення стану зовнішньоекономічної діяльності в Україні.

Ключові слова: зовнішньоекономічна діяльність, товарні операції, товарна структура, іноземна валюта, розрахунки, платіжні інструменти, нерезиденти, іноземні інвестиції, експорт, імпорт.

Постановка проблеми. Підприємства України в результаті фінансово-господарської діяльності можуть здійснювати операції, пов'язані з придбанням матеріальних цінностей, отриманням послуг від іноземних постачальників, обміном досвіду, пошуком нових ринків збуту (за кордоном), використовуючи іноземну валюту.

На сьогоднішній день в Україні склалася непроста ситуація, яка пов'язана із знеціненням грошової одиниці, що тягне за собою занепад економіки та втрату робочих місць населення. Головною перешкодою для зростання економіки в Україні є відсутність інвестицій. Разом з тим, виникають проблеми щодо залученням іноземних інвестицій у зв'язку із нестабільністю курсу.

Сучасна ринкова економіка потребує здійснення якісного управління зовнішньоекономічною діяльністю з метою ефективного використання ресурсів підприємств, забезпечення їх безперервного функціонування та виходу на міжнародні ринки.

В результаті виникає необхідність у розгляді проблемних питань зовнішньоекономічної діяльності підприємств України, досліджено аналіз динаміки імпорту та експорту товарів, робіт та послуг. Також доцільно виявити чинники, які впливають на розвиток зовнішньоекономічної діяльності та виявити основні напрямки покращення стану зовнішньоекономічної діяльності в Україні.

На сьогоднішній день дуже важко робити прогнози та перспективи на майбутнє зовнішньоекономічної діяльності України як для розвитку окремих галузей так і в цілому, оскільки на шляху розвитку стоять такі чинники, як фінансово-економічні, геополітичні, політичні, інституційні, законодавчо-нормативні, регуляторні, техніко-технологічні. Саме вище наведені чинники надають конкурентні переваги на світовому ринку товарів та послуг через упровадження комплексу сучасних форм, методів міжнародних економічних відносин, сприяють посиленню інтеграційних процесів, забезпечують передумови активного розвитку підприємств на інноваційній основі, підвищенню продуктивності праці, а в результаті і зміцненню економіки України.

Разом з тим, розвиток зовнішньоекономічної діяльності сприяє залученню новітніх технологій, що служить покращенню якості продукції, робіт, послуг і в результаті збільшить влиття іноземних інвестицій в Україну.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз літературних джерел дозволяє зробити висновок, що на сьогоднішній день залишається недостатньо дослідженим питання розвитку зовнішньоекономічної діяльності. Певні напрацювання з цієї проблематики зустрічаються у таких науковців, як Ф. Бутинець, Н. Гура, Н. Литвин, Л. Кадуріна, О. Петрик, В. Савченко, А. Кузьмінський.

Разом з тим, питання напрямків розвитку зовнішньоекономічної діяльності потребують подальшого дослідження.

Мета статті. Дослідження проблем розвитку зовнішньоекономічної діяльності та обґрунтування перспективних напрямів їх розв'язання в Україні.

Виклад основного матеріалу. Експортно-імпортні операції є основою створення підприємств із залученням іноземного капіталу, які прагнуть поширювати свої торгово-економічні зв'язки за межами території України. Тому неминучим є участь у взаємовідносинах на світовому ринку, де економічні, політичні відносини не мають ніяких кордонів та обмежень. У сучасних умовах глобалізації світового господарства та міжнародних економічних відносин значно зростає роль і значення використання іноземної валюти як засобу при розрахунках з іноземними контрагентами. Тому, в залежності від структури проведення розрахунків у іноземній валюті за господарськими операціями (імпорт, експорт), залежить фінансова стабільність господарюючих суб'єктів, і в геометричній прогресії – економічне процвітання самої держави.

Необхідно не забувати і про той фактор, що зовнішньоекономічна діяльність в Україні є не лише пріоритетним напрямом політики держави (покращення інвестиційного клімату в країні, створення основ для розвитку конкурентно – спроможної торгівлі), але є одним з найбільших джерел доходів державного бюджету, що впливає на створення умов для реалізації соціальних програм, програм з охорони навколишнього середовища, стимулювання науково-технічного прогресу, вирішення структурних проблем, забезпечення оборонної та інших функцій.

На розвиток зовнішньоекономічної діяльності підприємств впливають такі фактори: зовнішні (макросередовища – чинники глобального середовища, фінансово-економічні, інституційного характеру, політичні), безпосередні (проміжного середовища – геополітичні, законодавчо-нормативні,

регуляторні, фінансово-економічні); внутрішні (мікросередовища – техніко-технологічні, фінансові, управління, кадрового забезпечення) [6].

На сучасному етапі, в умовах незрозумілої та складної ситуації в українській економіці все більшої уваги потребують нові проблеми, що постійно з'являються на підприємствах України у сфері управління ЗЕД. Як правило, це пов'язано із внутрішніми чинниками (мікросередовища – техніко-технологічні, фінансові, управління, кадрового забезпечення), а саме: надмірна залежність економіки України від монопольних імпортерських ринків постачання, стратегічно важливих товарних позицій, для життєво важливих галузей виробництва; наявність тисяч українських підприємств, задіяних у виробничих циклах, кінцева продукція яких виробляється за межами України; висока залежність процесу структурного та технологічного реформування економіки України від різних форм зовнішніх джерел фінансування; відсутність розвинутої зовнішньоторговельної інфраструктури тощо [1].

Такі проблеми потребують чіткого аналізу, висвітлення та подальшого вирішення завдяки різним новим шляхам та методам управління зовнішньоекономічною діяльністю на підприємствах.

Стабільний економічний розвиток кожної країни сьогодні розглядається у нерозривному взаємозв'язку з функціонуванням світового господарства. Беззаперечним є те, що будь-яка національна економіка є невід'ємним елементом міжнародної економічної системи та перебуває у постійній взаємодії з рештою її елементів – країн. Якість взаємодії з іншими країнами світу все більше залежить не від ресурсозабезпеченості країни, а від тієї діяльності, яка передбачає формування та реалізацію цілого механізму побудови відносин із зовнішнім світом [7].

Україна має достатньо високий експортний потенціал, разом з тим, використовує його недостатньо ефективно. Спостерігається зменшення обсягів експорту, що свідчить про низький рівень виробництва, зорієнтованого переважно на експорт.

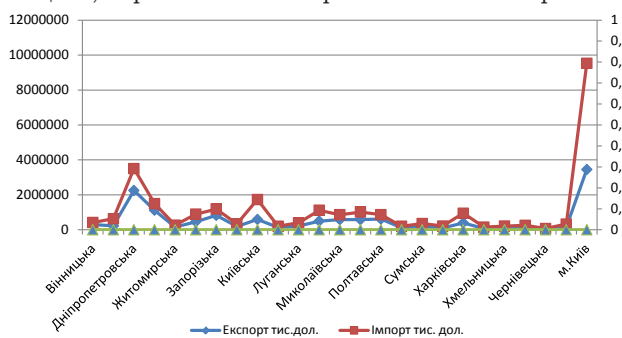

Рис. 1. Обсяги експорту-імпорту товарів за регіонами України у січні-травні 2016 року (без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції, з урахуванням не розподілених за регіонами поставок нафти сирової та газу природного)

Джерело: розроблено автором за даними [2]

Визначальним чинником стабільності грошової одиниці України є баланс експорту та імпорту. Експорт дозволяє залучати долари в Україну,

а імпорт – використовувати долари. Тобто перевищення імпорту над експортом формує «нездоровий» попит на долари, в результаті чого втрачає ціну українська гривня. Таким чином, ціну грошової одиниці України формують пропозиція та попит на долари.

За даними Державної Служби Статистики України імпорт товарів переважає експорт товарів, що спричиняє негативний вплив на міцність української валюти, а отже і на зміцнення економіки в цілому.

Станом на 20.07.16 р. експорт в цілому по Україні становить 13693732,7 тис. дол., (88,5% до січня-травня 2015 р.), а імпорт становить 14387694,02 тис. дол. (93,8% до січня-травня 2015 р.), Сальдо становить – 693961,3 тис. дол.

Як видно з рисунку, найбільше імпорту товарів припадає на м. Київ (на 67% перевищує імпорт), там спостерігається найбільший розрив за показниками імпорту та експорту. Також це стосується таких областей, як Київська, Житомирська, Харківська.

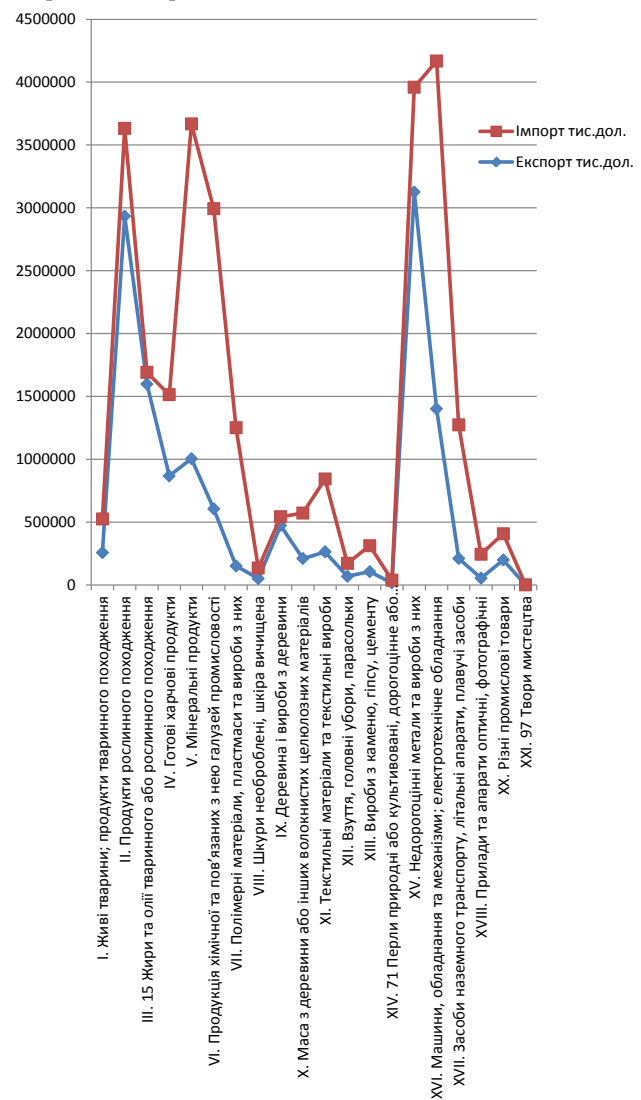

Рис. 2. Товарна структура зовнішньої торгівлі у січні-травні 2016 року (без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції)

Джерело: розроблено автором за даними [2]

Щодо товарної структури зовнішньої торгівлі у січні-травні 2016 року, дані за офіційним сайтом Державної Служби Статистики України наведено на рис. 2.

За даними рисунку 2, найбільше експорту припадає на XV. Недорогоцінні метали та вироби з них (3124852,8 тис. дол.)

Найбільше імпорту припадає на XVI. Машини, обладнання та механізми; електротехнічне обладнання (2766917,5 тис. дол.)

Щоб виправити ситуацію, а саме забезпечити зростання в ціні і подальшій стабілізації грошової одиниці, Україна залучає іноземні кредити [5].

На жаль, такий шлях може лише на деякий час підтримати економіку, але не підняти її. Необхідно зазначити, що кредити не являють собою вкладення коштів в успішний проект, оскільки зацікавленість в результатах відсутня. В будь-якому випадку кредитор отримає відсотки за надання такого кредиту. Інша справа – інвестиції, де прибутки залежать від успішності проекту. Тобто інвестор зацікавлений в результатах вкладання коштів. Таким чином, інвестиція – предмет для довгострокового співробітництва, де залучають нові технології та нові практики корпоративного управління.

Окрім іноземних інвестицій, підвищенню економіки сприяє розвиток експорту товарів, робіт і послуг. Проте, на шляху цьому стоїть ряд перешкод, а саме неузгодженість законодавства, податковий тягар та ін.

З метою нарощування експортного потенціалу, було прийнято ряд змін у законодавстві, а саме:

Постанова Правління НБУ від 08.12.2015 р. № 870 «Про внесення зміни до постанови Правління Національного банку України від 16 вересня 2013 року № 365», відповідно до якої банк має

право зараховувати на поточний рахунок в іноземній валюті фізичної особи ті валютні кошти, які надходять з іншого власного рахунку цієї фізичної особи або вносяться готівкою власником цього рахунку. [3]

До переліку дозволених зарахувань також належить і валюта, яка отримана клієнтом – фізичною особою внаслідок погашення іменних ощадних (депозитних) сертифікатів, номінованих в іноземній валюті, та процентів за ними;

Постанова від 27.11.2015 № 833 «Про затвердження змін до Інструкції про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземних валютах». [4]

Прийняття Постанови № 833 створює передумови для спрощення ведення бізнесу в Україні та сприяє використанню громадянами України послуг міжнародних систем інтернет – розрахунків [4].

Так цим документом у відповідність до нових вимог законодавства України приведено норми Інструкції про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземних валютах, затвердженої постановою Правління Національного банку України від 12.11.2003 № 492 [3].

Висновки і пропозиції. Отже, забезпечення експортної виручкою України можливо здійснити за рахунок нарощування і реалізації експортного потенціалу. Валютні надходження дозволять стабілізувати грошову одиницю України, що в результаті дозволить залучати іноземні інвестиції в країну з метою підвищення економіки держави. Разом з тим, оптимізація динаміки імпорту та експорту матиме значний вплив на розвиток ринкової економіки, що спричинить темпи зростання інвестицій в економіку України та розвиток міжнародних фінансово-господарських відносин.

Список літератури:

1. Гаврилук О. В. Економічна інтеграція в сучасному світі / О. В. Гаврилук, А. П. Румянцев – К. Наукова думка, 1991. – 400 с.
2. Офіційний сайт Державної Служби Статистики України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Про затвердження змін до Інструкції про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземних валютах: постанова правління НБУ від 27.11.2015 № 833 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://news.dtkk.ua/ua/finance/currency-and-securities/36576>
4. Про внесення зміни до постанови Правління Національного банку України від 16 вересня 2013 року № 365: постанова Правління НБУ від 08.12.2015 р. № 870 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://news.dtkk.ua/ua/finance/currency-and-securities/36576>
5. Тутов С. Іноземні інвестиції: міф чи панацея / С. Тутов // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ua.racurs.ua/1034-inozemni-investyciyi-mif-chy-panaceya>
6. Черчик Л. Основні проблеми зовнішньоекономічної діяльності підприємств України / Л. Черчик // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [file:///C:/Users/User/Downloads/echscenu_2015_2_6%20\(3\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/echscenu_2015_2_6%20(3).pdf)
7. Шевченко Н. Застосування адміністративно-господарських санкцій у зовнішньоекономічній діяльності / Н. Шевченко // Підприємство, господарство і право. – 2003. – № 3. – С. 32–36.

Михасик О.Д.

Университет государственной фискальной службы Украины

ОСНОВНЫЕ ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В УКРАИНЕ

Аннотация

В статье рассмотрены проблемные вопросы внешнеэкономической деятельности предприятий Украины и определения путей их решения в будущем. Исследовано анализ динамики импорта и экспорта товаров. Сформулировано необходимость построения рациональной структуры экспорта и импорта. Показано исключительное значение привлечения иностранных инвестиций на взаимовыгодных условиях для осуществления дальнейшего развития экономики страны. Также определены факторы, влияющие на развитие внешнеэкономической деятельности и выявлены основные направления улучшения состояния внешнеэкономической деятельности в Украине.

Ключевые слова: внешнеэкономическая деятельность, товарные операции, товарная структура, иностранная валюта, расчеты, платежные инструменты, нерезиденты, иностранные инвестиции, экспорт, импорт.

Myhasyk O.D.

University of the State Fiscal Service of Ukraine

KEY ISSUES OF FOREIGN ECONOMIC ACTIVITIES IN UKRAINE

Summary

The article examines the issues of foreign economic activity of Ukraine's businesses and identify ways for their solution in the future. Researched analysis of the dynamics of imports and exports. Formulated need to build a rational structure of exports and imports. Showing the utmost importance to attract foreign investment on mutually beneficial conditions for further development of the economy. Also the factors that influence the development of foreign trade and identified the main directions of improvement of foreign trade activities in Ukraine.

Keywords: foreign trade, trade transactions, product structure, foreign currency payments, payment instruments, non-residents, foreign investment, exports, imports.

УДК 338.432:633.854.78(477)

СУЧАСНИЙ СТАН ВИРОБНИЦТВА СОНЯШНИКУ В УКРАЇНІ

Мірзоева Т.В., Ушкань В.Л.

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Досліджено роль виробництва соняшнику в розвитку вітчизняної економіки та господарську цінність культури, що обумовлюється важливістю основного продукту її переробки – соняшникової олії; проаналізовано регіональні особливості вирощування соняшнику в Україні, динаміку його виробництва та урожайності, обсяги експорту-імпорту соняшнику та соняшникової олії; приділено увагу інноваційному напрямку, а саме – вирощуванню високоолеїнового соняшнику; виділено проблемні моменти в сфері виробництва соняшнику в Україні.

Ключові слова: обсяги виробництва соняшнику, посівні площі, урожайність, продукт переробки соняшнику – соняшникова олія, високоолеїновий соняшник.

Постановка проблеми. В умовах сьогодення виробництво насіння соняшнику в Україні відіграє важливу роль в контексті розвитку сільськогосподарства та національної економіки в цілому. Соняшник – основна олійна культура України. За господарською цінністю та значенням він не поступається таким широко поширеним культурам як пшениця, кукурудза та соя. Для нашої держави ця культура є основною для виробництва рослинної олії та високобілкових кормів, а її експорт забезпечує значні валютні надходження до бюджету держави. За даними

FAO, Україна за обсягом виробництва насіння соняшнику посідає друге місце у світі після Росії і обсяги ці щороку зростають. Його частка у загальному виробництві олійних культур становить майже 98%. Ринок соняшнику в країні розгалужений та різноманітний, що зумовлено великою площею посівів і популярністю культури, сприятливими природно-кліматичними умовами вирощування та високим потенціалом урожайності, попитом на сировину. Особливо це стосується Південного регіону та його областей, які відносяться до найбільш сприятливих зон ви-